

Σύντομη βιογραφία του Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη

Σχόλια – επιμέλεια, Πλανάκης Σταύρος, φιλόλογος

Α' ΜΕΡΟΣ

X.N. 24/7/07

Η βιογραφία που ακολουθεί δημοσιεύτηκε αρχικά στο Ημερολόγιον του Κ.Φ. Σκόκου το 1892, με τον τίτλο «Σύντομον βιογράφημα Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη, οπλαρχηγού Κρητός». Περιελάμβανε ιστορικά στοιχεία μέχρι το έτος 1892. Αναδημοσιεύτηκε με τίτλο «Οι περιφρονηταί του θανάτου» από την εφημερίδα του Ιωάννη Μουρέλου «Ελευθέρα Σκέψις» του Ηρακλείου, συμπληρωμένη με διογραφικά στοιχεία μέχρι το 1916, έτος που πέθανε ο μεγάλος οπλαρχηγός. Αναδημοσιεύτηκε ολόκληρη από την εφημερίδα «Ελευθέρα Γνώμη» των Χανίων σε συνέχειες από το φ.1 της 5/10/1930 και εξής στα πλαίσια ευρύτερης δημοσίευσης ολόκληρου του αρχείου και της αλληλογραφίας του. Οι σημειώσεις αυτές πιθανότατα γράφτηκαν από τον ανιψιό του πρωταγωνιστή, τον λόγιο Αντώνιο Γιάνναρη, και συμπληρώθηκαν κατά καιρούς και κατά δημοσίευση. Το χαρακτηριστικό τους είναι η ακραία καθαρεύουσα, η γλώσσα που προτιμούσε τόσο ο Χατζή Μιχάλης, όσο και ο ανιψιός του. Αναδημοσιεύεται σήμερα με ελαφρά γλωσσική εξο-

μάλυνση σαν μικρή εισαγωγική συμβολή στην επιμνημόσυνη εκδήλωση της ΙΛΑΕΚ στον τάφο του οπλαρχηγού (26-7-07, μετά τον εσπερινό του Αγίου Παντελεήμονα) και στην προσπάθεια του Δήμου Μουσούρων να αναδιώσει τις σχετικές εκδηλώσεις τιμής και μνήμης. Ίσως είναι η πληρέστερη βιογραφία, γιατί όπως είναι γνωστό διογραφικά στοιχεία μόνο αποσπασματικά έχουν δημοσιεύσει και ξένοι και Έλληνες.

Χρέος των αναδόχων της μνήμης και της αρχαικής παρακαταθήκης του Χ. Μ. Γιάνναρη είναι να δρουν και να συγκεντρώσουν τις σημειώσεις τόσο του ιστορικού Β. Ψιλάκη, όσο και τις συνέχειες του Βλάση Γαβριηλίδη στην «Ακρόπολη» των Αθηνών, αλλά και τις περιγραφές των Jules Ballot, του Victor Berard, του W. Stillman και των άλλων περιηγητών και επισκεπτών της τουρκοκρατούμενης Κρήτης που τον συνάντησαν, τον φωτογράφισαν και τον σκιαγράφησαν. Φυσικά υπάρχουν και περιεχόμενα εκδοτική αξιοποίηση τα αυτοβιογραφικά του κείμενα που δρσκονται στους οκτώ φακέλους του αρχείου του και τα απομνημονευματικά δημοσιεύματα

σε εφημερίδες της Κρήτης. Μια από αυτές είναι η «Ελευθέρα Γνώμη» των Χανίων, η οποία από το πρώτο φύλλο της έκδοσής της δημοσίευσε σε συνέχειες υλικό από το πλούσιο αρχείο του ηγέτη των κρητικών αγώνων, πριν αυτό καταταθεί στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης, όπου σήμερα βρίσκεται. Αυτοβιογραφικά στοιχεία και γενεαλογικές πληροφορίες παραθέτει επίσης ο ίδιος ο Χατζή Μιχάλης στην έκδοσή του, «Η Κρητικοπούλα, ήτοι αγώνες και πάθη της Κρήτης του 1866», που κυκλοφόρησε στην Αθήνα το 1894.

Διαβάζοντας κανείς τη σπονδυλωτή αυτή βιογραφία οφείλει να μεταφραστεί στο κλίμα και τις συνθήκες της εποχής εκείνης γιατί μόνο έτσι ερμηνεύει το ιδεολογικό και πολιτισμικό της κοσμοειδωλό. Τα ηρωικά ιδεώδη που σήμερα δεν έχουν θέση στην κοινωνική διάνοξη, τότε ήταν η κινητήρια δύναμη στον αγώνα της απελευθέρωσης. Ίσως είναι περισσότερο από χρήσιμο οι νεότερες γενιές να γνωρίζουν ποια είναι τα θεμέλια της σημερινής ελληνικής οντότητας και πώς το Κρητικό Ζήτημα εξελίχθηκε προς την ένωση και δεν τελματώθηκε ατελέσφορα.

Όσον αφορά τους φακέλους του προσωπικού αρχείου του Χ' Μ. Γιάνναρη που δρσκονται στο Ι.Α.Κ., επειδή είχα τη σπάνια τύχη να τους φυλλομετρήσω, οφείλω να πληροφορησω τα μέλη του κληροδοτηματός του ότι επιβάλλεται να μελετηθούν από ιστορική και λογοτεχνική άποψη. Το ιστορικό ενδιαφέρον δεν περιορίζεται μόνο στο πρόσωπο του Χατζή Μιχάλη αλλά σε δεκάδες αγωνιστών από το 1866 και εξής, τις επιστολές των οποίων εκείνος φύλαξε σε πλήρες αρχείο, ενώ αντίγραφα από τις δικές του δε φρόντιζε πάντα να κρατάει. Φυσικά υπάρχουν οι εντολές του αρχηγείου και των συντονιστικών οργάνων των επαναστάσεων του Κρητικού Ζητήματος. Συμβαίνει δηλαδή το παράδοξο, το αρχείο ενός αγωνιστή να μας μεταφέρει περισσότερες πληροφορίες από τα σχέδια, τη βούληση και τη δράση των άλλων αγωνιστών και λιγότερες από τη δράση του πρωταγωνιστή. Αυτό σημαίνει η εκδοτική προβολή του αρχείου δεν ενδιαφέρει μόνο τους απογόνους του Χ' Μ., αλλά συνολικά τις ιστορικές κρητικές σπουδές.

Η λογοτεχνική πλευρά του αρ-

χείου είναι επίσης θαυμάσια. Ο ίδιος ο Χ' Μ. είχε διηγηματικές τάσεις αξιόλογες και προφανώς ήθελε να αφήσει κάποια περιστατικά της ζωής του υπό τύπον απομνημονευμάτων. Κάποιες στιγμές των περιπετειών του όπως ο ίδιος τις αποδίδει είναι απαραίτητα αναγνώσματα. Τέτοια είναι η δραπέτευση από το Φιρκά, τα φονικά στον Κυρτωμάδο, ο εξοπλισμός και η συγκρότηση γυναικείας στρατιωτικής μονάδας στους Λάκκους, η μεταφορά και η «θριαμβική» υποδοχή του στην Κωνσταντινούπολη (όπου από τη μια μεριά του δρόμου οι Τούρκοι τον αποδοκίμαζαν και από την άλλη οι Ρωμιοί τον επευφημούσαν), η «εξορία» στο Τανγκαρόκ της Ρωσίας, οι αμοιβές του Τσάρου, και πολλά άλλα. Είναι κρίμα να μένουν άγνωστα αυτά τα στοιχεία δύο αιώνες μετά τη συγγραφή τους, να τα φθείρει και να τα αλλοιώνει ο χρόνος. Οι σημερινοί πολίτες, που απολαμβάνουν τα αγαθά της δημοκρατίας και του πολιτισμού, πολλά θα είχαν να καταλάβουν από τη γλώσσα και τη σκέψη εκείνων που κατανάλωσαν τη ζωή τους όχι στην ελευθερία αλλά στην απελευθέρωση.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Σύντομη βιογραφία του Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη

Β' ΜΕΡΟΣ

Σχόλια - επιμέλεια, Πλανάκης Σταύρος, φιλόλογος

Άλλες οι συνθήκες της ελευθερίας και άλλες της απελευθέρωσης. Ίσως είναι χρήσιμο να θυμόμαστε τη μια όταν απολαμβάνουμε την άλλη. Ας δούμε όμως τη βιογραφία.

«ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΝΩΜΗ» Ημερήσια πολιτική, γεωργική και κοινωνική εφημερίς, Ιδιοκτήτης - Διευθυντής, Εμμανουήλ Ι. Γιάνναρης, Φύλλον 1, Χανιά, 5 Οκτωβρίου 1930 (και εξής...).

Β' ΜΕΡΟΣ

«Επί τη Εκατονταετηρίδι. Από την Ιστορία των προμάχων της κρητικής ελευθερίας»

«Οι εθνικές υπηρεσίες της Κρήτης είναι τόσες, ώστε ο Κρητικός δικαιολογημένα μπορεί να χαρακτηριστεί σαν ο σημαντικότερος στρατιώτης και φύλακας του σημερινού ελλητισμού. Απόδειξη καθαρή και αδιαμφισβήτητη αποτελεί η σημερινή θέση των ελληνικών πραγμάτων. Ταπεινώθηκε η μέχρι σήμερα αταπεινώτη Κρήτη, ταπεινώθηκε μαζί και ο λοιπός έσω και έξω ελλητισμός, έπαθε η εκκλησία, διώκεται η ελληνική γλώσσα. (Σημ. Ο συντάκτης της βιογραφίας δεν αναφέρεται φυσικά στην ταπεινώση του 1897 αλλά στην επανάσταση του 1889, η αρνητική έκβαση της οποίας οδήγησε στην άρση του Χάρτη της Χαλέπας, και στην επαναφορά της σκληρής και δολοφονικής τουρκοκρατίας των παλιών καιρών. Το επαναστατικό αυτό πραξικόπημα των Καραβανάδων (εν ος και ο Χ. Μ. Γ.) το είχε αποκηρύξει η ελληνική κυβέρνηση του Χαρ. Τρικούπη.) Συμπερασματικά, είναι δίκαιο να ομολογήσουμε ότι κατά την τελευταία πεντηκονταετία ο πολιτικός βίος της Κρήτης αποτελεί την πιο λαμπρή σελίδα της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Αφού τα πράγματα είναι έτσι, νομίζουμε ότι επιτελούμε καθήκον φιλοπατρίας όταν παρουσιάζουμε τη συνοπτική βιογραφία ενός των εξοχότερων στρατιωτών και γηραιών προμάχων της κρητικής ελευθερίας. Ο άνδρας αυτός είναι ο αρχηγός Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη.

Χ.Ν. 26/7/07

Όπως σε κάθε χώρα με ιστορικό παρελθόν υπάρχουν ιδιαίτερα διαμερίσματα που με τη φυσική και χωρογραφική τους θέση προεξάρχουν σε κάθε κίνημα και ηγούνται των λοιπών, έτσι και στην Κρήτη, αδιαφιλονίκητα το δυτικό τμήμα, των Χανίων, πρωταγωνιστεί από αιώνες στην ιστορία των κρητικών αγώνων. Το τμήμα αυτό αποτελείται, ως γνωστόν, από την υπερήφανη και περιώνυμη επαρχία των Σφακιών, από τον Αποκόρωνα, το Σέλινο, την Κίσαμο και την Κυδωνία. Όποιος γνωρίζει από κοντά τα πράγματα, μπορεί αδιαστακτά να ισχυριστεί ότι η Κυδωνία είναι η πιο πολύπαθη και περισσότερο αιματοβαμμένη επαρχία της Κρήτης, επειδή βρίσκεται κοντά στο στόμα του δράκου, δηλαδή πολύ κοντά στο φρούριο των Χανίων, που είναι το κεντρικό ορμητήριο των Τούρκων. Στην επαρχία αυτή, νοτιοδυτικά των Χανίων και κοντά στους πρόποδες των Λευκών Ορέων βρίσκεται ένα ονομαστό χωριό που αποτελείται από 250 περίπου οικίες και αριθμεί όχι περισσότερες από 1.000 ψυχές. Όμως οι 250-300 μαχητές που συγκεντρώνει κάθε φορά κατά των τουρκικών στρατιών κάνουν τέτοια μεγαλουργήματα και ανδραγαθήματα, ώστε αναγνωρίζονται από τους Κρήτες και από τους ξένους σαν το πολεμικότατο και ηρωικότατο χωριό της Κρήτης και σαν τέτοιο χαρακτηρίζεται και μισείται υπερβολικά από τις τουρκικές αρχές. Το φημισμένο αυτό χωριό καλείται «Λάκκω» και οι κάτοικοί του Λακκιώτες. Η ιστορία των Λάκκων αν γραφόταν σε βιβλίο με ακριβεία γνώσης θα κατελάμβανε χωρίς αντίρρηση την πιο ευπρεπή σελίδα στην ιστορία της Κρήτης. Την ένδοξη αυτή σελίδα, όπως και την υπόλοιπη πολιτισμική ιστορία της μεγαλουργού Νήσου την αφήνουμε στους αρμόδιους ιστορικούς και εδώ περιοριζόμαστε σε κάποιες βιογραφικές σημειώσεις για τον ηγέτη των Λάκκων, τον πολύπαθο στρατιώτη και τον θρυλικότερο από τους σπλαρχηγούς της Κρήτης...»

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

ΜΙΧΑΛΗΣ
ΤΑΒΕΡΝΑ
ΟΥΖΕΡΙ
ΜΕΖΕΔΟΠΩΛΕΙΟ
ΠΑΛΙΟ ΛΙΜΑΝΙ Τηλ: 2821058330

Λουλούδια
Δαράκης
ΤΗΛ: 28210/ 90810

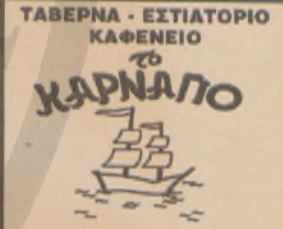
ΚΟΥΡΟΥΠΙΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ
ΑΝΟΙΚΤΑ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ
από τις 5 μ.μ.
ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ ΧΑΝΙΑ - ΤΗΛ. 28210 60322

ΜΚ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ
**ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΙ
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ**
ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ
ΣΠΙΤΙΩΝ - ΔΗΜΟΣΙΩΝ &
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ
ΤΖΑΝΑΚΑΚΗ 6 ΧΑΝΙΑ
ΤΗΛ: 28210 27490 - 28390

ΤΑΒΕΡΝΑ "ΒΙΓΛΑ"
Το πιο καθαρό βότσο των
Κυριών βρασιλιέρων
Συνταγή βρασιλιά με τσάι
Τηλέφ. Κίσαμο 5
Χατζή Γιάνναρη
ΤΗΛ: 28250 32067

**ΤΑΒΕΡΝΑ - ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ
ΚΑΦΕΝΕΙΟ**
ΚΑΡΝΑΠΟ
**ΤΑΒΕΡΝΑ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ
ΚΑΦΕΝΕΙΟ**
Πλατεία Κατεχάκη 8 - Παλιό Λιμάνι
Τηλ. 28210 53366 - 45519

Σύντομη βιογραφία του Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη

Γ' ΜΕΡΟΣ

Σχόλια - επιμέλεια, Πλανάκης Σταύρος, φιλόλογος

Ο αρχηγός αυτός, ο Χατζής Μιχάλης Γιάνναρης, είναι γνήσιο τέκνο των ηρωικών και περήφανων Λάκκων. Η οικογένειά του είναι ιστορικότατη και αν εξεταστεί γενεαλογικά φτάνει μέχρι την ενετική εποχή. Η παράδοση λέει ότι τρεις άνδρες, καταδιωκόμενοι από τον Ενετό άρχοντα, ανέβηκαν πάνω από τα Μεσκλά και έγιναν οικιστές των Λάκκων. Ήταν ο Κόκκος, ο Θεόδωρος και ο Μπίμπος. (Στους καταλόγους της Ενετοκρατίας αναφέρεται στο διαμέρισμα των Χανίων ευπατρίδης με το όνομα Coccus.) Ένας από τους άμεσους απογόνους του Κόκκου, ο Ιωάννης ή Γιάννης ονομάστηκε Γιάνναρης (δηλαδή μέγας Γιάννης) λόγω του πελώριου αναστήματος του. Τα παιδιά και τα εγγόνια του Γιάνναρη αυτού άφησαν μεγάλη φήμη για πράξεις ανδρείας και μεγαλοψυχίας, και πολλές παραδόσεις αλλά και δημοτικά τραγούδια του 17ου και 18ου αιώνα προβάλλουν τις αρετές των Γιαννάρηδων, και ιδιαίτερα του Νικολάου Γιάνναρη.

Ο ιστορικός Ψυλλάκης στη σελίδα 264 του Γ' τόμου της ιστορίας της Κρήτης γράφει περί της γενεάς των Γιαννάρηδων και των προπάππων του Χατζή Μιχάλη τα εξής: «Αυτοί ήταν επτά αδελφοί, γιοι του Γιάνναρη και συγγενείς του Σουδιανού Μάρκου Τζανή, του επονομαζόμενου Φόδου. Ήταν όλοι Αίαντες ως προς το σώμα, αποκαλούμενοι και "μεγαλάνθρωποι". Ήταν φοβεροί στο παράστημα και στην όψη και περνούσαν τον περισσότερο καιρό στα όρη και στα σπήλαια σαν κύκλωπες. Τα δημοτικά τραγούδια και οι πολλές παραδόσεις περί αυτών θυμίζουν τη μυθική ζωή των Γιγάντων. Ξεχώριζαν ο Γιανναρονικόλας ή Νικολούδης, ο Γιανναρογιάννης και ο Γιανναροδόσκαλος (κάτοχος λίγων γραμμάτων) που είναι και ο παππούς του επί των ημερών μας αρχηγού Χατζή Μιχάλη. Όλοι τους ήταν σκληροί εκδικητές κάθε συνηθισμένου ανδραγαθήματος των Ξεκουκούλων. Τους καταδίωκαν αδιάκοπα οι Τούρκοι αλλά χειρότερο εχθρό είχαν μια άλλη γενιά μεγάλη και φοβερή, μεγαλόσωμη και αυτή, τους εξωμότες Αλέξαντρους από τα γειτονικά Καρανοσκάφια.

Εχθρό επίσης είχαν το φημισμένο γενίτσαρο, το Βεργερομεμέτη από το Σέλινο. Τόσο όμως υπερείχαν όλοι οι Γιαννάρηδες στην ασυγκράτητη δεισιότητα και στην επιθετικότητα, ώστε κανείς δεν μπορούσε να αντισταθεί και να τους αντιμετωπίσει και μόνο με δόλο και απάτη κατόρθωσαν οι κατακτητές να καταβάλουν μερικούς απ' αυτούς, όπως τον Βριάρεω Γιανναρονικόλα, τον επονομαζόμενο και Δράκο. Η κεφαλή του γίγαντα Γιανναρονικόλα όταν αποκόπηκε και μεταφέρθηκε στα Χανιά σκόρπισε τρόμο και πανικό στους θρασυδαιλούς γιαντισάρους που την περιεργαζόταν έτρομοι.»

Τα δημοτικά τραγούδια λένε τα εξής:

*Νικόλα τ' αντροκάλεσμα
άφεις το μην το κάμεις,
κι ακόμα ζωντανό 'μεστα
κι ακόμη γης παθιούμε,
κι ακόμη τα δαξάρια μας
κι εκείνα ζωντανά 'ναι.*

Και ένα άλλο:

*Φωνή και κλάϊμαν άκουσα στ' Ορθούνη
κ' εις τοσι Λάκκους.*

*Το Γιάνναρη σκοτώσανε,
χαϊμός στο παλικάρι!
Δεν πάει μπλιο εις τ' Ομαλό
στα ρημοκούραδάν του,
να θρει τοσι συζευτάδες του,
να ιδεί και τοσι βοσκούς του,
να τώνε δείξει χειμαδιά
και τόπους εδικούς του.*

Κι ακόμη ένα:

*Μωρέ κοπέλια Σφακιανά
όσα 'στε των αρμάτων,
πίστετε τα και γλαχήξετε
εις τ' Ομαλό να πάμε,
κ' εκάμαν πάλι φονικό
οι γ' Αρχοντομουσούροι.
Το Γιάνναρη σκοτώσανε,
το νιο τον παινεμένο.*

Συνεχίζεται

Σύντομη βιογραφία του Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη

Χαν. Νέα 27/7/07

Χόλια - επιμέλεια, Πλανάκης Σταύρος, φιλόλογος

Δ ΜΕΡΟΣ

Παιδί αυτών των Γιαννάριδων που εξμουνούνται και θρηνούνται στα δημοτικά άσματα ήταν ο Εμμανουήλ (1750 - 1805 περίπου), παππούς του δικού μας του Χατζή Μιχάλη. Ο Εμμανουήλ αυτός ονομάστηκε απλώς, επειδή εγνώριζε γράμματα, Γιανναροδόσκαλος, και σαν τέτοιος εξμυμήθηκε στα δημοτικά τραγούδια. Ο Γιανναροδόσκαλος αυτός έκανε ένα μοναχισμό το 1802, τον Ιωάννη, που σύμφωνα με το κρητικό έθιμο γράφτηκε Γιανναράκης, δηλαδή γιος του Γιάνναρη. Αυτός είναι έτσι γραμμένος στο στρατιωτικό κατάλογο του 1824 και αναφέρεται σαν πεντηκόνταρχος, 22 ετών. Από τον Ιωάννη αυτόν, που μετονομάστηκε Χατζή Παπάς, για τους λόγους που θα δούμε παρακάτω, γεννήθηκαν πέντε γιοι, οι Εμμανουήλ, Νικόλαος (πατέρας του υφηγητή και δόκιμου λεξιμογράφου κ. Αντωνίου Ν. Γιάνναρη), Αντώνιος (φονεύθηκε στη μάχη του Αλιγάνου το 1867), ο περί ου ο λόγος Μιχάλη ή Μιχάλης και πέμπτος ο νεότερος αλλά ατρόμητος μαχητής Παναγιώτης, που τραυματίστηκε σε πάρα πολλές μάχες και τελευταία σκοτώθηκε μεταξύ των πρώτων στη μάχη στα Μπουτσουνάρια (21 Μαρτίου 1867). Και αυτού η κεφαλή μεταφέρθηκε με πανηγυρισμούς στα Χανιά από τους Τούρκους.

Ο πατέρας των πέντε αυτών παιδιών, Ιωάννης, χειροτονήθηκε το 1835 ιερέας, και ονομάστηκε πιο απλά παπα - Γιάννης ή Γιανναρόπαπας. Επειδή πέθανε η σύζυγός του το 1849, για να ξεπεράσει τη θλίψη του, πήρε τα δυο μικρότερα παιδιά του, το δικό μας Μιχάλη και τον Παναγιώτη και πήγε το 1850 στα Ιεροσόλυμα σαν προσκυνητής του Αγίου Τάφου. Όταν επέστρεψαν μετά από οκτώ μήνες πατέρας και παιδιά ονομάστηκαν σύμφωνα με το παλιό ελληνικό έθιμο Χατζήδες, δηλαδή προσκυνητές. Και ο μεν πατέρας ονομάστηκε Χατζή Γιανναρόπαπας ή απλά και σύντομα Χατζή Παπάς, τα δε παιδιά Χατζή Μιχάλης και Χατζή Παναγιώτης. Έτσι εξηγείται πώς ο αρχικά Μιχάλη Γιάνναρης (ή επί το κρητικότερο Γιανναράκης) ονομάστηκε Χατζή Μιχάλης Γιάν-

ναρης και αργότερα έγινε ονομαστός μόνο σαν Χατζή Μιχάλης. Με το συντομότερο αυτό όνομα τον γνωρίζει όλη η Κρήτη και η ιστορία. Μπορούμε μάλιστα να προσθέσουμε ότι ανάμεσα στους Κρητικούς, όπου υπάρχουν άπειροι Χατζήδες, ονομάζεται απλά και σκέτα Χατζής, επειδή είναι ο σπουδαιότερος από όλους.

Ο Χατζής λοιπόν ή όπως υπογράφεται για ακρίβεια και ευλάβεια προς το οικογενειακό του όνομα, Χατζή - Μιχάλης Γιάνναρης, (Χ.Μ. Γιάνναρης), από παιδί ήταν πρώτος ανάμεσα στους συνομήλικούς του και πάντα αναγνωριζόταν απ' αυτούς σαν αρχηγός. Γράμματα έμαθε όσα οι περιστάσεις τότε επέτρεπαν στην Κρήτη, δηλαδή τα εκκλησιαστικά ή κολλυβογράμματα. Η μικρή αυτή αλλά σπάνια για την εποχή εκείνη παιδεία και η επίσκεψή του στον Άγιο Τάφο ήταν λόγοι ισχυροί για τον ιερέα πατέρα του και για τους συγγενείς του να τον προσανατολίσουν προς την ιερατική σταδιοδρομία, όμως κάποια αιφνίδια περιστατικά ματαίωσαν το σχέδιο αυτό.

Ο κριμαϊκός πόλεμος συντάραξε την Ελλάδα και βέβαια τα ακοίμητα τέκνα της στην Κρήτη.

Ο δικός μας Χατζής, ζωηρός από τη φύση του, προκαλούσε αποκάλυπτα τις τουρκικές αρχές και ενώ άρχισαν να τον καταδιώκουν, αυτός με ένα φίλο και συνήλικο, τον Κωσταντάκη, κρυβόταν από μονή σε μονή, προφασιζόμενος ότι ήθελε να καλογερέψει, είχε μάλιστα μετονομαστεί Σάββας. Στη μονή του Αγίου Γεωργίου στο Απανωσφή Ηρακλείου ένα βράδυ ήρθαν στο κέφι με κάποιους δόκιμους μοναχούς και άρχισε να τραγουδάει πολεμικά τραγούδια για τον κριμαϊκό πόλεμο, υπέρ του αυτοκράτορα της Ρωσίας και κατά του Σουλτάνου.

Την επαύριο πρωί πρωί οι δυο νεαροί φίλοι βρέθηκαν κυκλωμένοι, πιάστηκαν και οδηγήθηκαν στις φυλακές του Ηρακλείου, όπου έμειναν ένα περίπου μήνα, μέχρι που απολύθηκαν, ύστερ' από πολλές παραστάσεις και εγυησεις του ηγουμένου της μονής και οδηγήθηκαν στα σπίτια τους. Σε λίγες μέρες έπεσε η Σεβαστούπολη (20 Σεπ. 1855), και το γεγονός πανηγυρίστηκε σε ολόκληρη την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Με την ευκαιρία αυτή η περισσότεροι αγάδες ξεχύθηκαν στα περίχωρα των Χανίων, και κάποιοι στο χωριό Κυρτωμάδο, που απέχει μια ώρα δυτικά των Χανίων. Εδώ έτυχε να περνά

και ο δικός μας Χατζής μαζί με ένα Σφακιανό, εξάδελφό του, Μιχελή Γιανναράκη ή Γιανναρομιχελή.

Οι Τούρκοι, πλήθος μεγάλο, εόρταζαν και μεθοκοπούσαν, χαλούσαν τον κόσμο με φωνές, επιδείξεις και ζητωκραυγές υπέρ του Σουλτάνου και των νικηφόρων του συμμάχων. Αδιάκοπα χλεύαζαν και ελεεινολογούσαν τον αυτοκράτορα της Ρωσίας και την ορθοδοξία. Από τις ύβρεις και τις προσβλητικές προποσίες των αγάδων εξερεθίστηκαν τόσο πολύ οι δυο εξάδελφοι, ο Μιχάλης και ο Μιχελής, που επιτέθηκαν μόνοι τους κατά των συμποσιαστών και πιάνοντας ο ένας τη μία άκρη του δρόμου όπου ήταν στρωμένο το τραπέζι και ο άλλος την άλλη, διέλυσαν το συμπόσιο, έσπασαν τα σκεύη και τα μουσικά όργανα, έδειραν χορευτές και τραγουδιστές και αιματοκύλισαν με ραβδιά και μαχαίρια επτά από τους Τούρκους πανηγυριώτες. Η παράλογη αυτή αποκοτιά έγινε δημοτικό τραγούδι με σπουδαιότερους τους επόμενους στίχους:

Στον Κυρτωμάδο γίνηκε ένα καλό τσιμπούσι,
κι αναγελούν το Μόσκοβο μικροί μεγάλοι Τούρκοι.
Και κάλεσμα εκάμανε από τη χώρα μέσα,
στον Κυρτωμάδο βγήκανε να κάμουνε τη φέστα.
Με τα βιολιά εβγήκανε και με τ' αναγαράδες,
με λύρες κι άλλα όργανα εικοσιδυ' αγάδες.

Και το τραπέζι στέσανε οι Τούρκοι στο σοκάκι,
ευτόνος ο Μεμέτ αγάς κι αυτό το Μουσταφάκι.
Και δυο Ρωμιοί λάχαν εκεί, καλοί ντελικανήδες,
κι εκάθονταν εις τον καβέ ωσάν τσοι τσελεπιδές.
Ξαδέρφοι ήτανε κ' οι δυο, τον ένα λεν Μιχάλη,
κ' είναι και παπαδόπαιδο, Χατζής και παλικάρι.
Τον άλλο λένε Μιχελή κ' είναι και Σφακιανάκι,
κ' οι δυο τσοι μακελέψανε τσοι Τούρκους στο σοκάκι.
Οι Τούρκοι τραγουδούσανε κι ελέγαν μαντινάδες,
«Το Ρούσιο ενίκησαμε, να 'στε πάντ' αραγιάδες.»
Και ο Χατζής των ήλεγε «Μη λέτε για το Ρούσιο,
μα στα χαρτιά μας βλέπομε πως θα εβγει ο Τούρκος.»

Τούτα τα λόγια είπανε κ' εβγήκα οι τσελεπιδές,
και εις τα χέρια τους βαστούν γδυμνούς τσοι πασαλίδες.
Απάνω τωνε χύνουνται και μπαίνουν και χτυπούσι,
και σπουν τσοι κεφαλές τωνε και κρίση δε ρωτούσι.
Και τα ποτήρια 'σπάσανε κι εσπάσαν και τα πιάτα,
και τα φαγιά σκορπίσανε και πιάσαν τα σοκάκια.

Του Μουσταφάκη κάμανε πίτερα το βιολί του,
οπού το γλέντιζ' ο φτωχός κ' έβγανε το ψωμί του.
Χύνεται ο Μεμέτ αγάς, οπού 'τον αντρειωμένος,
μα μαχαίριά του δώκανε κι έπεσε λιγωμένος.
Προβαίνει κι ο Μπεχτάσ' αγάς ογιά να σιργιανίσει,
κ' επαϊξανέν του μιαν πατέ και λω πως θα φοφήσει.
Κι ένας αράτης ήλεγε «ούλοι μας να χωστούμε,
και δυο Ρωμηοί μανίσανε και θαν αφανιστούμε.»

ΚΟΜΜΩΤΗΡΙΟ
ΛΕΒΕΝΤΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

με 30 χρόνια εμπειρίας
στην Αθήνα

Τιμές προσιτές!

Πρόριο λειτουργίας:

Δευτέρα 8:30πμ - 8:30μμ

Τρίτη 8:30πμ - 2μμ & 5:30μμ - 9μμ

Τετάρτη 8:30πμ - 21:00μμ

Πέμπτη 8:30πμ - 2μμ & 5:30μμ - 9μμ

Παρασκευή 8:30πμ - 21:00μμ

Σάββατο 8:30πμ - 5μμ

Πληρ. τηλ.: 28210 87778, 6946/862553
ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ 10, ΧΑΝΙΑ (ΠΕΣΑ ΛΗΟ ΤΟΚΤΕΛ)

ΜΕΤΑΛΛΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

ΠΑΝΤΟΣ ΤΥΠΟΥ ΑΝΟΞΕΙΔΩΤΑ

Ειδικές εφαρμογές

Μεταλλικά έπιπλα • Αυτόματες γκαραζόπορτες

• Καγκελόπορτες • Κάγκελα • Γκαράζ

• Υπόστεγα • Πατάρια

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

ΤΙΜΕΣ ΑΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Α. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Λ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ 115 • ΒΑΜΒΑΚΟΠΟΥΛΟ
(έναντι ΙΝΚΑ) τηλ. 28210 87693 κιν. 6976 338419

Σύντομη βιογραφία του Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη

Χω. Νέα 28/7/2007

Σχόλια - επιμέλεια,
Πλανάκης Σταύρος, φιλόλογος

Ε' ΜΕΡΟΣ

Την επόμενη μέρα πιάστηκαν 17 συγγενείς των δύο ζωηρών εξαδέλφων, ενώ καταδικάστηκαν με συντονισμένη δράση των ζαπτιέδων και οι δράστες. Όμως για καλή τους τύχη ανακλήθηκε ο τότε Γενικός Διοικητής Κρήτης και ο διάδοχός του Βελή Πασάς, έσπευσε να απολύσει τους 17 αθώους φυλακισμένους. Μέσω αυτών αλλά και άλλων προκρίτων έστειλε μήνυμα προς τους φυγόδικοις εξαδέλφους να παρουσιαστούν άφοβα, με τη διαβεβαίωση ότι σε καμιά περίπτωση δε θα συλληφθούν αλλά απλά θα εξεταστούν για το συμβάν. Ξεγελάστηκαν οι δύο νεαροί και παρουσιάστηκαν αλλά μόλις εμφανίστηκαν μπροστά στον Πασά αμέσως ριχτήκαν στα μπουντρούμια της φυλακής του Φιρκά. Από εκεί μεταφέρθηκαν σε λίγο καιρό στο φρούριο του Ρεθύμνου και καταδικάστηκαν να κάνουν αγγαρεία στο ξέφραγμα του οχετού θρολυμάτων που εκβάλει στο λιμάνι. Μετά από λίγο καιρό απελπισμένοι από τη βαριά δουλειά και οίγουροι ότι δε θα ζήσουν για πολύ, δραπέτευσαν αφού σπάσανε τις βαριές αλυσίδες που κουβαλούσαν με την κρυφή βοήθεια των αδελφών Μπερσιμιτζάκη. Και

ξέφυγαν μεν από τις φυλακές και απομακρύνθηκαν, αλλά αμέσως μετά συνελήφθησαν, ο μεν Μιχελής αφού λιθοβολίστηκε από Τούρκους που τον περικύκλωσαν έξω από το φρούριο του Ρεθύμνου, ο δε δικός μας Χατζής αφού έπεσε από τις επάλξεις του κάστρου μέσα σε μια βορβορώδη τάφρο. Ξαναρίχτηκαν πάλι σε τρομερότερα δεσμά με συνεχείς προσηλακισμούς και άγρια χτυπήματα. Απολύθηκαν μετά από επτάμηνη καταδίκη ύστερα από αδιάλειπτες παραστάσεις και ενέργειες των Λακκιωτών και των Σφακκιανών, και αφού οι Τούρκοι που κακοποιήθηκαν στον Κυρτωμάδο πήραν αποζημίωση 140 λιρών.

Από την εποχή αυτή και πέρα η ζωή του Χατζή Μιχάλη είναι μια ατέλειωτη σειρά πολιτικών και επαναστατικών πραξικοπημάτων κατά της τουρκικής κυβέρνησης, αλλά και αδιάλειπτη συνέχεια διωγμών, ταλαιπωριών, φυλακίσεων, και μαρτυρικών παθών υπέρ πατρίδος. Το 1856 η Πύλη επέβαλε πρόσθετο φόρο για να ανακουφίσει τα εξαντλημένα οικονομικά της, λόγω του Κριμαϊκού πολέμου. Όρισε επίσης προσωπική αγγαρεία για την κατασκευή μεγάλης οδού σε όλο τη μήκος της Κρήτης, από το Ηράκλειο μέχρι την Κίσαμο. Με πρωτοβουλία του Χατζή Μιχάλη έγινε στους λάκκους συνάθροιση όλων των επαρχιών για διαμαρτυρία και προετοιμασία επανάστασης. Η συνάθροιση πήρε ε-

πίσημο χαρακτήρα και κατέδηκε χαμηλότερα στα ονομαστά Μπουτσουνάκια, ύστερ' από συνεννόηση με τον τότε δραστήριο και άξιο πρόξενο της Ελλάδας, Κανάρη. Η Γενική Διοίκηση αμέσως καταδίωξε και συνέλαβε τους πρωταίτιους. Επίσης ένα ολόκληρο τάγμα στρατού κύκλωσε νύχτα τους Λάκκους και έπιασε με αιφνιδιασμό το Χατζή, τον οποίο οδήγησε με θριαμβική πομπή στα Χανιά. Όλος ο πληθυσμός των Τούρκων, μεταξύ τους και ο ίδιος ο Γενικός Διοικητής Χουσή Πασάς, που είχε ειδοποιηθεί, με τους ανώτερους αξιωματικούς και τη μεγάλη μπάντα της μουσικής δγήκαν έξω από το φρούριο των Χανίων και παρέλαβαν μέσα σε πανηγυρικές τελετές το δέσμο Χατζή Μιχάλη. Η απόφαση της κυβέρνησης ήταν να τον στείλει στις φυλακές της Κωνσταντινούπολης, γι' αυτό και οδηγήθηκε αμέσως στο Ηράκλειο. Εκεί έσπευσε και ο ίδιος ο Χουσή και φρόντισε για την πραγματοποίηση της κυβερνητικής απόφασης. Είπε μάλιστα χλευαστικά μπροστά στον τότε Μητροπολίτη (τόρα Πατριάρχη) και σε πολλούς άλλους πολίτες: «Να ο Αχιλλέας σας, ο λαοταράκτης! Πηγαίνει στην Πόλη για να πληρωθεί τους κόπους του. Εκεί θα μάθει καλύτερα να επαναστατεί κατά της κυβέρνησης!»

Εν τω μεταξύ οι πολυάριθμοι φίλοι του Χατζή έσπευσαν να διαμαρτυρηθούν στα Προξενεία, μάλιστα δε στο γαλλικό, από το ο-

ποίο ζήτησαν να κάνει ό,τι μπορεί για την προστασία του «καταθλιδομένου» κρητικού λαού. Ο Πρόξενος παρέπεμπε όσους κάθε φορά ζητούσαν βοήθεια στον καθολικό αρχιερέα, κι εκείνος αντί για προστασία και σωτηρία, τους μάθαινε το σύμβολο της καθολικής πίστης και μετά τους έδινε ένα σταυρό, με τον οποίο θα δεβαίωναν ότι βρίσκονται υπό την προστασία του Πάπα. Το πράγμα έπαιρνε σοβαρή τροπή, γι' αυτό και τότε για πρώτη φορά η ρωσική κυβέρνηση έσπευσε να ιδρύσει στην Κρήτη Ρωσικό Προξενείο. Επειδή ξεσηκώθηκε και ο δικός μας Μητροπολίτης και επειδή προκλήθηκε γενική κατακραυγή από την ορθοδοξία, αναγκάστηκε η Πύλη ν' αποφυλακίσει τον κρατούμενο στις 11 Οκτωβρίου 1858.

(Σημ. Πρόκειται για τη δράση του καθολικού κληρικού Σεραφίνου, ο οποίος δημιούργησε άσχημες καταστάσεις στη Δύση, υποστηρίζοντας με υπογραφές ότι ο κρητικός λαός εγκατέλειψε την ορθοδοξία και ασπάστηκε τον καθολικισμό. Τα κατάστιχα του Σεραφίνου και του Γάλλου πρόξενου τα έκαψε ο Λιδιοπέτρος από τη Μαλάξα. Ο Χατζή Μιχάλης ήταν εκείνος που λίγο αργότερα, στα εγκαίνια του ρωσικού προξενείου, ύψωσε τη ρωσική σημαία κατά τιμητική παραχώρηση.)

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Σύντομη βιογραφία του Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη

Σχόλια - επιμέλεια:

Χ.Ν.29/7/04
ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΛΑΝΑΚΗΣ, φιλόλογος

ΣΤ' ΜΕΡΟΣ

Αφού ελευθερώθηκε μ' αυτό τον τρόπο από την τουρκική φυλακή ο Χατζής, πήγε στην Αθήνα. Δεν πέρασε πολύς καιρός και γύρω του δημιουργήθηκε ένας μεγάλος κύκλος, αρχικά συγγενών, μετά φίλων και άλλων Λακκιωτών, που τον ακολουθούσαν κατά διαλείμματα ή μονιμότερα. Έτσι με τον καιρό συγκροτήθηκε στην Αθήνα ένα στρατιωτικό σώμα, το οποίο και έγινε αντικείμενο θαυμασμού για το παράστημα και το κάλλος των ανδρών του. Δεν κράτησε πολύ όμως, επειδή λόγοι εσωτερικοί οδήγησαν στη διάλυση το περιώνυμο Κρητικό Τάγμα, ο δε Χατζής αναγκάστηκε να επανέλθει στην Κρήτη (1860) κρυφά με πλοιάριο. Ο τότε Γενικός Διοικητής Ισμαήλ Πασάς του έστειλε μήνυμα ύπουλο να πάει να τον συναντήσει, κι εκείνος ξεγελάστηκε από τους απεσταλμένους, και πήγε με άλλους 18 γέροντες που τον συνόδευαν. Αμέσως μετά την υποδοχή, διώξαν τους γέροντες και τον ρίξαν πάλι στη φυλακή. Έμεινε πολύ καιρό στα σίδερα και όταν απελπίστηκε και σιγουρεύτηκε ότι θα χάσει τη ζωή του, σχεδίασε να δραπετεύσει και σ' αυτό βρήκε πρόθυμη υποστήριξη από τον Χανιώτες φίλους του, και ιδιαίτερα από το μακαρίτη και άγιο άνθρωπο, τον Ερρίκο Μοάτσο. Άλλοι φίλοι -και τέτοιους είχε ο Χατζής όλους τους χριστιανούς της Κρήτης- τον εφοδίασαν κρυφά με τα απαιτούμενα εργαλεία για να κόψει τις αλυσίδες και να τρυ-

πήσει τους τοίχους της φυλακής. Νύχτα της απόδρασης ορίστηκε η πρώτη του ραμαζανιού, όταν οι φύλακες θα ήταν πεινασμένοι από την ολόήμερη νηστεία και θα έπεφταν με δουλιμία στο δείπνο. Ολόκληρο το χωριό των Λάκκων έκανε δέηση γεμάτο αγωνία σ' όλη τη διάρκεια της νύχτας, ενώ ιερούργουσε συγκινημένος ο γέρος πατέρας του, ο Χατζή Παπάς. Η μνηστή του ήταν γονατισμένη στην εικόνα της Παναγίας και προσευχόταν με δάκρυα. Την ίδια ώρα εικοσιοκτώ επίλεκτοι Λακκιώτες που είχαν κατεβεί μετά τη δύση του ήλιου, είχαν τοποθετηθεί μερικοί κάτω από τη φυλακή στα πόδια του τείχους, μέσα στη θάλασσα, και άλλοι σε άλλα επικαιρα σημεία σαν φρουροί. Όταν έφτασε η συμφωνημένη ώρα, ο Χατζής είχε τελειώσει το σφυροκόπημα των τοίχων, είχε ανοίξει διοδο διαφυγής και μαζί με δύο άλλους φίλους κρατούμενους πήδησε από το παράθυρο του τείχους κάτω στους βράχους της θάλασσας και έμεινε ληλόθυμος από τη βαριά πτώση. Οι Λακκιώτες που καρδοκούσαν εκεί τον άρπαξαν αμέσως και τον έφεραν με στρατηγικές κινήσεις χωρίς κίνδυνο στους Λάκκους. Η αίσια επάνοδος και η σωτηρία του γιορτάστηκε με απεριγραπτο ενθουσιασμό. Σε ανάμνηση αυτής της σωτηρίας πράχθηκε κτίστηκε αργότερα στο ιστορικό και επαναστατικό οροπέδιο του Ομαλού ναός του Αγίου Παντελεήμονα.

Κείνη τη νύχτα στα Χανιά και την επόμενη επικράτησε ταραχή και αναστάτωση πρωτοφανής. Η Διοίκηση έστειλε σε όλες τις κατευθύνσεις διάφορα αποσπάσματα, και δεν άφησε πέτρα πάνω σ' άλλη για να βρει και να ξανασυλλάβει το δραπετή Χατζή. Όμως η αληθινή αγάπη και η ολοκληρωτική λατρεία του

κρητικού λαού περιφρουρούσε παντού και πάντα το θρυλικό ήρωα, μέχρι που η πύλη, είτε ύστερ' από πίεση, είτε ύστερ' από νηλεές και λογικές εισηγήσεις του απένειμε αυτοκρατορική χάρη.

Από το σημείο αυτό και πέρα ο βίος του ανδρός δεν είναι πια ιδιωτική υπόθεση αλλά πολιτική ιστορία όλης της Κρήτης, γνωστή σε κάθε Έλληνα που ακολούθησε ή παρακολούθησε το εθνικό αυτό δράμα. Η μακρά και ηρωική επανάσταση του 1866-69 είναι η νέα Τρωική Ιστορία της Κρήτης, και κανείς από τους πρωτοστάτες ηγέτες δε μπορεί να αποσπάσει τα πρωτεία από το Χατζή Μιχάλη. Στο μακρόχρονο και παραδειγματικό αυτόν αγώνα, ο οποίος ήταν μια σειρά από πολιτικές περιπέτειες, μάχες, αίματα, θυσίες, ανδραγαθήματα, που δόξασαν τα κρητικά όπλα και τιμήσαν το ελληνικό όνομα, κάθε σελίδα με πλήρη ευγνωμοσύνη και υπερηφάνεια διαλαλεί τις θαυμάσιες υπηρεσίες του Χατζή Μιχάλη. Σαν μαχητής παντού και πάντα βρίσκεται μπροστά, κινδυνεύει πρώτος, προπορεύεται και παραδειγματίζει με τον εαυτό του, ακολουθείτε φωνάζει και όχι προχωρείτε. Συμβιδάζει τις διενέξεις, υπερασπίζει και φιλοξενεί με αυτοθυσία τους συναδέλφους του οπλαρχηγούς που έχασαν προσωρινά τη λαϊκή συμπάθεια, και παράλληλα θυσιάζεται πρόθυμα για να μην απογοητεύσει κάποιους μοροφιλόδοξους. Οι περασμένοι μαρτυρικοί του άθλοι για την πατρίδα, η εθελουσία του και η συνεχώς επιβεβαιούμενη αφιλοκέρδεια του τον ανυψώνουν πάνω από κάθε μικροφυγία και φθόνο. Ουδέποτε και πουθενά δεν φάνηκε ύποπτος, ούτε κατηγορήθηκε ότι υποβλέπει και επιδουλεύεται τα

κοινά ή ότι αποβλέπει σε ίδιο συμφέρον ή χαρίζεται προς τους συγγενείς του. Τα εξαιρετικά του αυτά προσόντα, που τα ομολογούν όλοι, και η οξύτατη αντίληψη και νοημοσύνη που διαθέτει, η διοικητική του υπεροχή και η ακούραστη δραστηριότητά του, του χαρίζουν σιωπηρά και ομόφωνα κάθε πρωτοβουλία στο στρατιωτικό επιτελείο. Να προστεθεί και το επιδημικό του παράστημα και η ομορφιά, η σωματική του ευρωστία, η ξεχωριστή ταχύτητα και τόλμη στις στρατιωτικές ενέργειες, που τον επιβάλλουν σαν αδιαμφισβήτητο ηγεμόνα μπροστά σε κάθε στρατιώτη. Οι αδιαφιλονίκητες αυτές αρετές του χάρισαν τέτοιο γόητρο στη φαντασία του κρητικού λαού, ώστε σε πολλές περιπτώσεις του αποδόθηκαν και μυθικές ιδιότητες. Ο τότε πρόξενος της Αμερικής Γουλιέλμος Σπίλλμαν, ο οποίος συνέγραψε με άμεση αντίληψη την ιστορία της επανάστασης εκείνης, αν και δε γνώριζε καθόλου τον άνδρα, σε πολλά σημεία εξαιρεί τις πράξεις και το χαρακτήρα του περισσότερο από κάθε άλλον ηγέτη. (Σημ. πρόκειται για το βιβλίο του W.J.Stillman, The Cretan Insurrection of 1866-7-8, New York, 1874.) «Ο Χατζή Μιχάλης», λέει στη σελίδα 105, «αναμφίβολα είναι το σπουδαιότερο πρόσωπο της επανάστασης. Είναι γόνος στρατιωτικής οικογένειας και κληρονόμησε από το λαό σημαντική πολιτική δύναμη. Τα αληθινά στρατηγικά του προσόντα και η ακατάβλητη ανδρεία του τον κατέστησαν φόβητρο στις τουρκικές αρχές.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Σύντομη βιογραφία του Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη

Χαν. Νέα 31/7/2007

Σχόλια - επιμέλεια,
Πλανάκης Σταύρος, φιλόλογος

Η' ΜΕΡΟΣ

Πολλές φορές παρατήρησα ότι οι Κρήτες ασυναίσθητα αντέγραφαν την ομηρική περιγραφή του Αχιλλέα, όταν αναφερόταν στο Χατζή Μιχάλη. Κατά προτίμηση εξυμνούσαν σαν προσωπικά του χαρακτηριστικά την ταχύτητα των ποδιών του, τη μυθική του ρωμαλεότητα και το αρρενωπό παράστημά του.

Όταν καταδικάστηκε εκείνη η μεγαλοεργός επανάσταση από την Ευρώπη και δεσμεύτηκε η Ελλάδα μετά τον αποκλεισμό της Σύρου από τον Χόρβατ, η ελληνική κυβέρνηση αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τους Κρήτες. (Σημ. Το περιστατικό με το πλοίο "Ένωσις" και τον (Άγγλο) Χόρβατ Πασά έγινε στη Σύρο στις 14 Δεκεμβρίου 1868. Πράγματι η Ελλάδα δρέθηκε σε δύσκολη θέση και για να αποφύγει ελληνοτουρκικό πόλεμο έπαψε να εφοδιάζει τους Κρήτες.) Ο Χατζή Μιχάλης τότε κλείστηκε στη Σαμαριά των Σφακίων μαζί με τους εναπομείναντες λίγους συνάδελφους και πιστούς ακόλουθους. Πολιορκήθηκε σκληρά από τρεις εχθρούς, τους Τούρκους, την πείνα και το χιόνι και τελικά αναγκάστηκε να παραδοθεί. Ο τουρκικός στρατός τον οδήγησε με εξαιρετικές τιμές στα Χανιά. Ο τότε Γενικός Διοικητής Κρήτης Χουσεΐν

Αυνή Πασάς τον παρέλαβε και σαν πολιτικό αιχμάλωτο τον μετέφερε πανηγυρικά και πάλι στην Κωνσταντινούπολη. Αμέσως ανταμείφθηκε με τη θέση του Μεγάλου Βεζίρη. Ο Χατζή Μιχάλης μίλησε σε αστυνομική επιτήρηση αλλά αυτή τη φορά του πρόσφεραν ξεχωριστές περιποιήσεις και η ομογένεια της Πόλης του απέδωσε έκτακτες τιμές. Σε λίγο καιρό η Πύλη του όρισε μηνιαίο μισθό σαράντα λιρών νομίζοντας ότι με πλούσιες παροχές και γενναία σύνταξη θα εξουδετέρωνε στο μέλλον τον αδάμαστο χαρακτήρα του γενναίου αυτού τέκνου της Κρήτης. Όμως ο Χατζής που ποτέ στο παρελθόν δεν είχε δεχτεί καμιά αμοιβή ή υπηρεσία από την τουρκική κυβέρνηση, δε δελεάστηκε από αυτή την πονηριά, αρνήθηκε υπερήφανα το μισθό και δραπέτευσε με τη βοήθεια του Ρώσου πρεσβευτή Ιγνάτιεφ στη Ρωσία. Εκεί γνώρισε χριστιανική μεταχείριση και μεγαλόψυχη προστασία από τον αυτοκράτορα.

Στη νεότερη επανάσταση του 1878 ο Χατζή Μιχάλης αφού είχε περισσότερο από κάθε άλλον αρχηγό τα αδιαφιλονίκητα δικαιώματα και προσόντα διαδραμάτισε και πάλι χωρίς αντίρρηση και χρονοτριβή τον πρώτο ρόλο, παρουσιάζοντας και πάλι τον ίδιο χαρακτήρα της γενναιότητας, της αφιλοκέρδειας, της εθελουσίας, και της άδολης φιλοπατρίας. Κάθε σελίδα του σύντομου αυτού πολέμου το μαρτυρεί.

Και στο επόμενο άτυχο επαναστατικό κίνημα του 1889 όντας ανεξάρτητος και στέκοντας πάνω από κάθε κομματική δέσμευση και συμπάθεια, αν και δε βρισκόταν στην Κρήτη, δεν αρνήθηκε ποτέ και σε κανένα τις υπέρ της πατρίδας υπη-

ρεσίες. Αντίθετα όταν έβλεπε να αφαιρούνται τα πολύτιμα προνόμια των Ελλήνων της Κρήτης που είχαν κατακτηθεί με αγώνες και θυσίες, όταν έβλεπε την πατρίδα του να υποδουλώνεται και πάλι στην παλιά τυραννία, έκανε υπεράνθρωπες προσπάθειες να πετύχει και να ευοδωθεί ο αγώνας. Όμως η ελληνική κυβέρνηση προβάλλοντας υψηλότερους λόγους και εθνικά συμφέροντα κατέπνιξε το κίνημα. Η πρωτοφανής αυτή πολιτική, που έφερε την ταπείνωση της Κρήτης και έδραψε πολυειδώς και πολυτρόπως τα εθνικά συμφέροντα βαραινεί εξ ολοκλήρου την ελληνική κυβέρνηση.

(Σημ. Τα επόμενα δεν υπάρχουν στην πρώτη γραφή.) Και στην τελευταία κατά των Τούρκων επανάσταση του 1897 είναι και πάλι αρχηγός της Κυδωνίας και διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο με τη γνωστή γενναϊότητα, την αφιλοκέρδεια και τον άδολο πατριωτισμό. Το τέλος του αγώνα αυτού στεφανώθηκε από επιτυχία, η Κρήτη ελευθερώθηκε από το ζυγό των Τούρκων και ο Χατζή Μιχάλης έζησε μετά από τόσα βάσανα να δει τη χαρμόσυνη εκείνη μέρα που χαιρέτισε και συγγάρηκε τον πρώτο μεταελευθερωτικό άρχοντα της χιλιόβασανισμένης πατρίδας του, τον απόστολο του Έθνους, το τέκνο του Έλληνα βασιλιά, τον Πρίγκιπα Γεώργιο. Ο Χατζή Μιχάλης και μετά τα γεγονότα αυτά εξακολούθησε να παρακολουθεί συνεχώς και από κοντά τη νέα πολιτική εξέλιξη της Κρήτης, διετέλεσε μάλιστα και μέλος του Κρητικού Κοινοβουλίου κατά την αναπλαστική εκείνη περίοδο.

Όταν δε κατά το 1911 η Κρήτη

κουρασμένη από την εκκρεμότητα και χωρίς άλλη υπομονή, επαναστάτησε κατά του εαυτού της και κατά του δικού της καθεστώτος, ζητώντας την εκπλήρωση των ονείρων της, η συνέλευση που συγκροτήθηκε σ' εκείνες τις ταραγμένες στιγμές παραχώρησε στον Χατζή Μιχάλη την προεδρεία και ομόφωνα κατόπιν τον ανακήρυξε πρόεδρο της κυβέρνησης εκείνης, η οποία παρέδωσε την Κρήτη στην αγκαλιά της ελεύθερης Ελλάδας. Και μετά το τέλος των νικηφόρων εκείνων αγώνων του κράτους (σημ. εννοεί τον πρώτο Βαλκανικό πόλεμο), όταν ο Βασιλιάς των Ελλήνων πατούσε για πρώτη φορά στο κρητικό έδαφος, στον Χατζή Μιχάλη έλαχε ο κλήρος, αφού εκπροσωπούσε την παλιά γενιά των κρητικών αγώνων, να ανυψώσει τη σημαία της ελευθερίας στο Φιρκά, στο φρούριο ακριβώς εκείνο που φυλακίζονταν από τον Τύραννο οι πρωτεργάτες της ελευθερίας, και από το οποίο επανειλημμένα είχε δραπετεύσει ο πρωταγωνιστής ξεφεύγοντας από τα βασανιστήρια του δυνάστη.

(Σημ. Επειδή το περιληπτικό κείμενο της βιογραφίας δεν απέδωσε απόλυτα την τάξη των γεγονότων, η «Ελευθέρα Γνώμη» επανήλθε στο επόμενο φύλλο (φ. 7 της 12ης Οκτωβρίου 1930) και αποκατέστησε την ακρίβεια με ένα μονόστιχο 24 στίχων στην κάτω δεξιά γωνία της 4ης σελίδας, με τίτλο «ΜΙΑ ΕΞΗΓΗΣΙΣ». Αναγράφεται εκεί ότι «Κατά την τελετή της ανυψώσεως της σημαίας εν Φιρκά ο Χατζή Μιχάλης Γιάνναρης εκλήθη και παρέδωσε εξ ονόματος των Κρητών αγωνιστών την σημαίαν εις τον Γεν. Διοικητήν Ρούφον, ούτος δε την παρέδωκεν εις τον Βασιλέα προς

την ανύψωσιν. Ο Βασιλεύς αφ' ου προσέδεσεν την σημαίαν επί του σχοινίου παρέδωκεν τούτο εις τον παριστάμενον επίσης αρχηγόν Αναγνώστην Μάντακα, όστις και ανέστυρεν ταύτην επί του κοντού. Δίδομεν την εξήγησιν ταύτην κατόπιν κακής διατυπώσεως μιάς φράσεως του χθεσινού κειμένου της βιογραφίας του Χ. Μ. Γιάνναρη ην ανεδημοσιεύσαμεν εκ της «Ελευθέρας Σκέψεως» του Ηρακλείου.)

Ήρθε τέλος το πλήρωμα του χρόνου, και στις 20 Ιουλίου 1916, ύστερ' από αλλεπάλληλα χτυπήματα του μεγάλου δολιοφθορέα, του χρόνου, ο υπερήφανος αετός των Λευκών Ορέων κατέπεσε.

Η πατρίδα με ευγνωμοσύνη κήδεψε τον Χατζή Μιχάλη Γιάνναρη με τιμές υποστρατήγου. Πιο πρώτα όμως όλοι οι Έλληνες είχαν αναγνωρίσει ότι αυτός και χωρίς ειωμίδες χρυσές και χωρίς άλλα διακριτικά σημεία, υπήρξε ένας από τους πρωτοπόρους στρατηγούς της Ιστορίας.

Αυτός ήταν σε συντομία ο βίος του μεγαλοεργού και μεγαλόψυχου αυτού τέκνου της Κρήτης. Μια ζωή γεμάτη κινδύνους, διωγμούς, φυλακίσεις, βασανιστήρια, τλαιπωρίες, ατέλειωτους και περιπετειώδεις αγώνες, σκληρούς πολέμους, και όλα αυτά για ένα και μόνο σκοπό, την απελευθέρωση της πατρίδας του. Η Κρήτη μπορεί δικαιολογημένα να καυχείται για τον ξεχωριστό της ήρωα, αλλά και ο Χατζή Μιχάλης μπορεί να περηφανεύεται για τους συναγωνιστές του, οι οποίοι πάντα ανάμεσα στους πρώτους και στις πρώτες γραμμές τον εξύψωσαν με τα μέγιστα ανδραγαθήματά τους.

Τέλος